

De CO₂-assistent: “De klimaatcrisis is een gezondheidscrisis”

Een groep geneeskundestudenten uit Utrecht mist het grootste onderwerp van deze tijd in het curriculum van de opleiding: wat te doen tegen klimaatverandering en de gevolgen daarvan? De opwarming van de aarde heeft namelijk een enorme weerslag op de menselijke gezondheid en veiligheid: van hittestress tot internationale onveiligheid. Daarom zijn de studenten het initiatief ‘de CO₂-assistent’ begonnen. Zij willen dat klimaatwetenschap opgenomen wordt binnen de opleidingen geneeskunde in Nederland. “Voor de artsen van morgen, met de hoop dat het ook de artsen van nu bereikt.” Wij spraken Amber ten Buuren en Jopke Janmaat, twee studenten uit Utrecht, die zich aangesloten hebben bij de CO₂-assistent.

Drie, Eva van

1 november 2021

De gevolgen van klimaatverandering hebben op dit moment al effect op onze gezondheid, zowel nationaal als internationaal. Bij één op de vijf kinderen met astma is de ziekte gerelateerd aan luchtvervuiling. Daarnaast heeft luchtvervuiling aantoonbare invloed op het ontstaan van dementie en leidt het tot meer vroeggeboortes. Internationaal zal klimaatverandering onder andere leiden tot een toename aan vluchtelingen en gezondheids crises – hierop moet de zorg voorbereid zijn. Met die gedachte is de CO₂-assistent opgericht. In de praktijk betekent dit dat ze studenten geneeskunde vanaf dag één de laatste inzichten van klimaatwetenschap willen meegeven binnen het curriculum.

Het initiatief begon twee jaar geleden met een kleine groep geneeskundestudenten uit Utrecht, maar inmiddels groeit de groep gestaag. Amber ten Buuren, vierdejaars geneeskundestudent, benadrukt wel gelijk dat dit niet het belangrijkste doel is van het initiatief: “We willen iedereen in de medische wereld bereiken met klimaatwetenschap – niet alleen de mensen die hier toch al ‘groen’ over nadenken. We vinden het belangrijk dat studenten en artsen die zich in hun persoonlijke leven niet per se met duurzaamheid bezighouden óók op de hoogte zijn en erover onderwezen worden.”

Een groen geluid dus, maar het wordt zeker breed gehoord: “We hebben nu contact met blokcoördinatoren, we denken mee met de bachelor herzieningscommissie over de structurele implementatie van de thema’s leefstijl en duurzaamheid en ook op andere universiteiten wordt het opgepakt. Verder is iedereen aan wie we het voorstel doen vrijwel gelijk positief, het valt in goede aarde.” Ook de Universiteit Utrecht is enthousiast over het initiatief – afgelopen zomer won de CO₂-assistent de UU Student Award voor Bijzondere Bestuurlijke en Maatschappelijke Verdiensten. “De meeste mensen die we aanspreken zijn hartstikke blij dat de vraag nu ook vanuit de student zelf komt.”

Nu sluit Jopke Janmaat ook aan, live vanuit live vanuit het ziekenhuis waar ze nu een keuzecoschap SEH (spoedeisende hulp) doet. Ze is zesdejaars geneeskundestudent en medeoprichter van de CO₂-assistent. Wanneer we het net over het bereik van het initiatief hebben, vertelt ze enthousiast dat ze net een medestudent tegenkwam die uit zichzelf begon over de CO₂-assistent: “Ze had gezien dat we de UU Student Award hadden gewonnen en zei dat ze ons vaak voorbij zag komen op LinkedIn en Instagram – zo gaaf om te zien dat de boodschap breed gehoord wordt!”

Om meer zichtbaarheid te krijgen werd in oktober het afval van een les bloedprikken tentoongesteld in het openbare gebouw, zodat studenten ook geconfronteerd worden met het afvalprobleem in de zorg. Want naast de gezondheidsrisico’s van klimaatverandering voor de mens, is er ook nog de schade voor de planeet: het huidige zorgsysteem gaat gepaard met veel CO₂-uitstoot, plastic en chemisch afval. “Primum non nocere,” zegt Ten Buuren. “De eed die je aflegt als arts, ‘ten eerste, niet schaden’, kun je ook doortrekken naar het klimaat. Een van onze doelen is dat studenten van hun omgang met grondstoffen doordrongen raken. Verder zien wij een grote rol voor preventie weggelegd. Door patiënten voor te lichten over een gezonde leefstijl (meer bewegen, plantaardiger eten) kan je bepaalde ziektes voorkomen. Dit kan betekenen dat operaties, waar veel wegwerpmaterialen bij gebruikt worden, niet uitgevoerd hoeven te worden, wat gunstig is voor de patiënt en ook nog eens duurzaamheidswinst oplevert. Daarnaast is een gezonde levensstijl minder belastend voor het milieu, doordat de auto vaker blijft staan en minder dierlijke producten worden geconsumeerd.”

Bij het Erasmus MC zijn ze onlangs begonnen met het verduurzamen van de IC en deze ook meer circulair te maken. Bij de CO₂-assistent zijn ze erg enthousiast, verduurzaming moet op alle niveaus gebeuren. “Op microniveau natuurlijk al in de spreekkamer,” zegt Janmaat. “Dat je als arts rekening houdt met het voorschrijven van bepaalde medicijnen – gaat de patiënt ze überhaupt nodig hebben? – maar ook kijken naar je transportbewegingen. Op een

niveau daarboven kunnen we gaan kijken naar het (medicijn)afval per ziekenhuis, en dáárboven weer hoe we de algehele gezondheid kunnen verbeteren.” Zowel Janmaat als Ten Buuren onderstreept hierin het belang van preventie. Kortom, zorgen dat mensen gezonder leven en dus minder snel ziek worden. Dit is ook belangrijk voor de financiële haalbaarheid van de duurzame ontwikkeling van de zorg. Janmaat: “Als je inzet op preventie en mensen gezond houdt, wordt de zorg uiteindelijk minder duur. Je moet proberen te voorkomen dat patiënten specialistische zorg nodig hebben of naar de OK moeten, dat ze het ‘dure ziekenhuis’ in komen. We vinden daarom ook dat leefstijlgeneeskunde meer aan bod zou moeten komen.”

Maar met alleen preventie zal het niet lukken. Het vraagt volgens de CO₂-assistent om samenwerking tussen meerdere disciplines én een verandering van het zorgsysteem. “Daarom hanteren we een meersporenbeleid,” legt Janmaat uit. “We zetten zelf voornamelijk in op onderwijs, maar we hebben ook andere lijnen uitstaan – bijvoorbeeld artsen stimuleren om actiever deel te nemen aan het klimaatdebat en onze zorgen te uiten in Den Haag. We zien zeker in dat het nú moet veranderen, dit is de generatie waarin het móét veranderen, waarin het bewuster moet. Het liefst veranderen we nu alles en we doen alles wat binnen ons bereik ligt, maar we houden de focus op onderwijs – ook omdat we allemaal voltijd studeren.”

Bovenal ligt de nadruk ook op snelheid. “Er moet meer vaart in – onze generatie zit over een paar jaar op de invloedrijke plekken, maar tot die tijd is het aan iedereen om het tempo op te voeren,” zegt Ten Buuren. “Wij vinden dat de klimaatcrisis een gezondheidscrisis is, dus hoe eerder die officieel tot crisis uitgeroepen wordt, hoe beter!”